

Vatra Dacilor de la Polovragi, o istorie continuă

Turistul ajuns în zona Polovragi din județul Gorj calcă nu doar prin locuri minunate, ci și încărcate de istorie. Cheile Oltețului au o lungime de aproximativ doi kilometri, separă Munții Parâng de Munții Căpățanii și au fost declarate arie naturală protejată de interes național, incluzând și Peștera Polovragi.

Pe platoul Padeș, la o altitudine de circa o mie de metri, pe malul stâng al râului Olteț, se află fortificațiile dacice de la Polovragi. De la această cetate a pornit ideea realizării - în cadrul unei tabere de sculptură -, a unei vetre a dacilor la ieșirea din Cheile Oltețului, în imediata vecinătate a Mănăstirii Polovragi. Tabăra de sculptură a avut prima ediție în anul 2018 și se numește „Simboluri dacice în arta lemnului din România”.

Pompiliu Ciolacu, manager interimar al Centrului Județean pentru Conservarea și Promovarea Culturii Tradiționale Gorj, este cel care are viziunea mereu constructivă asupra acestei tabere.

— Cum vede George Bostănică într-un buștean lucrarea ce se va naște?

— Cum a apărut acest complex arhitectural și sculptural aici, la gura Cheilor Oltețului?

— *Ideea s-a născut în urmă cu vreo șapte ani (2017 - n.n.). Împreună cu Ion Cepoi, directorul de atunci al Centrului Județean pentru Conservarea și Promovarea Culturii Tradiționale Gorj și cu primarul din Polovragi, Gheorghe Epure, am pus la punct detaliile cu privire la această vatră a dacilor, cum am numit-o. Am făcut niște schițe, le-am prezentat, am găsit un fost coleg de facultate, care sculptează în lemn obiecte mari - porți, sculpturi mari -, am mai găsit încă un prieten la Oradea, a mai avut domnul primar vreo doi-trei sculptori cu drujba și, ușor-ușor, an cu an, am ridicat acest sat dacic. După șase ani ne-am reîntâlnit în spațiul acesta mirific, care nu te mai lasă să mori. Pe mine mă leagă multe lucruri de Polovragi. În primul rând, mi-am pus aici sufletul. Lucrările de aici poate nu sunt apreciate așa cum se cuvine acum, dar sunt convins că în timp vom fi mândri de tot ce am realizat aici. Și nu am fi realizat aceste lucruri fără acești oameni adevărați care au fost alături de noi, domnul primar, domnul viceprimar, cei patru sculptori de anul acesta și toți ceilalți, care de-a lungul anilor și-au plantat creațiile în această vatră.*

Tabăra de sculptură „Simboluri dacice în arta lemnului” de la Polovragi a ajuns în anul 2023 la cea de-a șasea ediție. Nicolae Rotaru, Radu Lazăr, Ștefan Bara și George Bostănică au fost meșterii creatori care anul acesta au scos la lumină din corpul lemnului, cu ajutorul dălților și al drujbei, însemne și simboluri, au creat și ridicat alte porți și alți stâlpi cu aceste însemne dacice ancestrale, au îmbogățit Vatra Dacică, gândită și creată de ei în ani, cu multă muncă și dăruire.

George Bostănică a început să sculpeze cu drujba puțin înainte de a veni la prima ediție a taberei de sculptură de la Cerna, din Vâlcea, în urmă cu șapte ani. Până atunci locuise în Vrancea, la Jariștea. Acum este de-al locului, a venit în Oltenia unde a și rămas. La Polovragi a venit încă de la prima ediție, de acum șase ani, ușor „autoinvitat” după cum spune artistul. Era la Cerna și s-a gândit să vină și el cu o lucrare începută acolo, de mai mici dimensiuni decât cele pe care

le realizează acum. Când primarul Polovragiului a văzut ce și cum lucrează, l-a invitat să rămână și el în tabără alături de ceilalți trei artiști sculptori. De atunci a fost invitat în tabără în fiecare an.

George spune că aici, în Oltenia, are de lucru, sunt pensiuni multe, este turism și are foarte multe comenzi. El spune că a fost obligat anul acesta „să înghețe” comenzile pentru că nu mai face față. Este foarte mult de muncă pentru genul de lucrări de mari dimensiuni pe care George le poate realiza. El nu își desenează lucrarea. Ar fi imposibil să o facă. El se așază în fața unui buștean cu care intră într-un dialog mut, încercând să vadă și să simtă ce ascunde acesta. Iar când află, scoate acel ceva la lumină.

- Cum vede George Bostănică într-un buștean lucrarea ce se va naște?
- Este cumva ca la șah. Te pui în fața lui și îl studiezi. Îi urmărești mișcările lui interioare. Vezi unde trebuie să intri și unde trebuie să lași proeminențele. Vezi totul până la finisaj. Totul ține de imaginație. Și mai trebuie să ai capacitatea de a te adapta. Tu pornești lucrarea, dar nu știi cum este lemnul în interior. Poate să fie găunos și atunci trebuie să te adaptezi, să schimbi tema. Asta dacă lucrezi cu imaginația ta, cu fanteziile tale și nu ai o temă impusă.
- Cât de diferit este ceea ce faci tu cu drujba de ceea ce fac colegii tăi cu dalta? La mine lucrurile, formele, sunt mai simple.
- Cred că despre lucrările tale poți spune orice, George, numai că sunt simple nu poți spune.
- Mie mi se pare mai ușor cu drujba. Am lucrat și la daltă. Mi-am confecționat una dintr-o foarfecă. Am făcut la început piese mai mici. Nu știam nimic despre fenomenul ăsta de sculptură cu drujba. Pe urmă m-am apucat. Nu văzusem nicăieri. Am făcut prima dată câteva tăieturi, am degroșat materialul ca să îl pot lua cu dalta. Pe urmă mi-am zis că pot face totul din drujbă. Am descoperit lamele astea mici, cu care lucrez și pot face aproape sută la sută lucrarea fără să apelez la daltă. Dalta o mai folosesc pentru detalii.
- Care sunt uneltele tale de lucru?
- Drujba, flexul, un finisator cu bandă îngustă pentru locurile mai greu accesibile... La concursurile internaționale se merge strict pe drujbă și cel mult o perie rotativă.

- Ai participat la astfel de concursuri internaționale?
- *Din păcate, până acum nu. Nu am știut sistemul de înscriere. Am fost însă la multe concursuri în țară. În fiecare an sunt cel puțin trei-patru tabere, concursuri, festivaluri.*
- Sunt mulți practicanți?
- *La nivelul acesta doar vreo zece, la nivel național. Poate exagerez. Amatori sunt, bineînțeles, mai mulți, poate alți zece, douăzeci.*
- Cum vezi tu acest mod de a sculpta?
- *Este un fenomen extraordinar. Se pot face lucruri mari, de impact. Mulți văd și ar vrea să facă, dar îți trebuie o oarecare experiență și, în primul rând, viziune.*
- Te-ai gândit să îți iei un ucenic?
- *Da, desigur. Doar că este ceva mai dificil, aici nu este ca la băieții de la daltă, să faci niște desene, linii și ce mai folosesc ei ca simbolistică și pe urmă să vină cineva, oricine ar ști să folosească daltă sau unul pe care să-l înveți tu cum să folosească o daltă, să accentueze acele linii și simboluri. La ce fac eu, totul ține de viziune, lucru care nu se poate învăța. Plus că mai este un aspect. Greu găsești un om care să fie pe aceeași lungime de undă cu tine.*

Ștefan (Fănică) Bara vine din Huedin, din județul Cluj. Este parcă veșnic în mișcare, se face util oricui are nevoie de ceva, glumește și întreține o atmosferă veselă. A ajuns aici încă de la prima ediție, din anul 2018. Fusesse coleg de facultate cu Pompiliu Ciolacu, artist plastic, sculptor, actualul manager al Centrului Județean pentru Conservarea și Promovarea Culturii Tradiționale Gorj, cel care a pus bazele acestei tabere și a avut viziunea desfășurării și denumirii acesteia.

— Cum a ajuns Fănică Bara la Polovragi, în tabăra de sculptură?

— *Mi-a spus Pompiliu că are un proiect și m-a întrebat dacă aș vrea să particip. I-am zis că pentru ceea ce ne leagă, am să vin. Nu știam exact ce vrea să facă, dar am venit pe baza prieteniei noastre. Mi-a zis: vreau să-mi faci aici o poartă mare, poarta de intrare în Vatra Dacilor pe care o vom face aici, în această poiană. Am făcut-o atunci, în primul an, pe urmă am venit în fiecare an cu domnul Lazăr, de la Bihor și cu nea Nicolae Rotaru. Până acum am făcut cele trei porți de intrare, stâlpi - nici nu mai știu câți. Am lucrat și individual și împreună cu ceilalți, ca să lăsăm oarece după noi.*

— Cum ți se pare ideea acestui ansamblu sculptural?

— *Idee foarte bună! Merită felicitări toți cei care s-au implicat, și primarul, și vicele... Ar fi bine să fie în multe locuri din țară astfel de tabere, dar...*

— Lucrul cu lemnul nu este ușor dar, la fel de greu, dacă nu mai greu, este să păstrăm ceea ce s-a făcut. Mai ales că lucrările de aici sunt în aer liber, supuse acțiunii soarelui, ploilor, înghețurilor, aerului, insectelor... Cum facem să le păstrăm cât mai mult timp?

— *Comunitatea locală ar trebui să colaboreze mai bine cu meșterii, cu specialiștii pentru că, din păcate, nu sunt bine întreținute...*

— Ne poticnim în lipsa banilor?

— *Nu cred, pentru că pentru protejarea și păstrarea lucrărilor nu poate fi o sumă mare. Este vorba de idei și de voință. Eu cred că voința ne lipsește.*

— Am observat că în afară de buna colaborare cu ceilalți meșteri aveți și o prietenie de excepție.

— *Da, suntem ca o familie. Și nu numai cu ei, ci și cu cei de*

la primărie. Suntem ca frații, ne ajutăm unii pe alții la nevoie.

— De când practici meșteșugul acesta al prelucrării lemnului?

— Am „furat” meseria de pe la șapte ani. O moștenesc și din familie. La noi, în Sălaj, în Fildu de Sus, au fost mulți meșteri. Încă mai avem acolo peste cincizeci de porți de lemn. Eu mergeam și mă uitam la ei când lucrau, observam cum fac... Nu aveam voie să pun mâna pe dălți, să nu mă tai sau să le deteriorez.

— Ai ucenicit la cineva?

— Au fost trei sculptori, vecini. Cam pe la șapte ani și ceva, când a fost dus tăticu’ și cu frate-miu la coasă, am luat și eu o scândură și o daltă și am început să fac colțișori de lup. Când au venit acasă, eu, mândru de ce am făcut, le-am spus: „No, și eu știu să sculptez”. Tata o zâs că n-am făcut-o eu, că făcut-o frate-miu, dar frate-miu o zâs că nu, că nu el o făcut-o. Atunci tăticu’ mi-o făcut și mie dălți și am început a lucra. La început nu puteam să fac chiar perfect, dar ușor-ușor am reușit să fac ce făceau și ei. După câțiva ani, când am început să progresăm, sculptorul cel bătrân o venit la noi și-o zâs: „Mă prunci, io știu însămnă, da’ nu știu însămnă atâtea forme. Voi însemnați-le că io le voi închistrica.” O fost o transmitere și de sus în jos, dar și de jos în sus. Lucrez deja de cincizeci de ani.

— Vine cineva din urmă în acest meșteșug?

— Meșterii bătrâni s-or dus, Dumnezeu să-i ierte, din păcate eu și cu frate-miu ne ocupăm mai mult de sculptură, am și elevi care sculptează ca mine, dar, din păcate, se îndeletnicesc cu altceva, cu meserii mai bănoase și fără de atâta muncă.

— Ajungem, iată, la întrebarea dacă se poate trăi exclusiv din practicarea unui meșteșug.

— Da, se poate. Eu pot să trăiesc. Dacă ești corect cu tine și cu lucrul tău se poate. Ceea ce faci tu îți duce reclama mai departe.

— Mai trebuie să fie și cerere...

— Aici automat este un cerc, legătura cu cererea este esențială. Probabil că și de aceea, mulți copii - amu’ vorbesc de elevii mei de la Clubul Copiilor din Huedin - sunt inițiați, știu meșteșugul, fac pentru ei, dar dacă nu continuă, nu lucră și pentru alții...

— Cum simți tu acest cerc, al cererii și ofertei, este mai strâns, este mai larg?

— Depinde și de zonă și de meșter. Meșterii buni au de lucru.

— Au de lucru doar în comunitatea lor? Pentru că eu, din Oltenia, nu pot comanda o poartă maramureșeană, că nu aş avea ce face cu ea, nu este a zonei.

— Sunt privați care au pensiuni sau sunt instituții muzeale care dau comenzi. De la Grădina Botanică de la Cluj mi-au adus o poză din anii ’40 și împreună cu un prieten maghiar am făcut poarta respectând ce era în poză. Meșterii noștri au lucrări în toată țara, chiar și în străinătate.

— Dacă eu vin și zic: „Meștere, eu am bani și chiar dacă sunt din Oltenia, vreau să am o poartă maramureșeană!”, îmi faci cea poartă?

— Nu! Fiecare trebuie să își facă ceva specific zonei sale. Eu fac porțile noastre sălăjene numai celor din zona noastră. Cine vrea, bine, cine nu, nu. De dragul tradiției noastre, nu din orgoliu. Fiecare zonă are specificul său, tradițiile sale. Dacă le schimbăm, le amestecăm, ce iese?

— De ce crezi tu că meșterii populari nu au o asociație a lor, la nivel național, care să îi ajute și să le apere drepturile?

— Părerea mea este că la nivel de țară nu suntem în stare să ne unim să facem un proiect național. Nu știu de ce. Poate mentalitatea. Nu pot nici să acuz, nici să judec. Sunt oameni în anumite zone care au făcut astfel de asocieri, dar problema este la nivel național. Ferice de cei care fac local!

— Dar nu este suficient.

— Nu este suficient, totuși, pentru zona aceea tot este ceva. La noi, la Cluj și la Sălaj, nu putem spune că nu sunt sprijiniți meșterii populari, indiferent de meșteșugul pe care îl practică.

— Pentru că lucrezi la Clubul elevilor, ce părere ai despre sistemul Școlilor Populare care, deși pregătește sute de elevi, nici măcar la două-trei generații nu au scos un meșter practicant al unui meșteșug? Ei sunt obligați să aibă un număr de elevi și nu contează pentru nimeni dacă ei învață sau nu învață.

— Aici e un viciu. Depinde și de persoana care predă meșteșugul. Și mai este încă un aspect important: cu mai mult de cinci-șase ucenici nu ai cum să faci. Ori sistemul te obligă să lucrezi cu douăzeci-treizeci de copii. Sunt excepții cei care reușesc să învețe. De obicei, nu în școală se învață, ci pe lângă meșteri, în atelierele lor. Și cu multă muncă, nu așa, de distracție.

Puțin mai încolo de noi, cu dalta și ciocanul în mâini, lucrează Radu Lazăr. Poate pentru că suntem în Vatra Dacilor, înconjurați de daci sculptați în lemn și multe simboluri dacice, îmi pare că Radu seamănă cu un Zamolxe la tinerețe. Părul lung, barba, ochii iscoditori. El a venit aici din Ceica, județul Bihor. Povestea lui este una deosebită. S-a transformat rapid din antreprenor în meșter popular.

— Cum s-a petrecut această transformare, Radu?

— Aveam un han, o clădire din anul 1917, un fel de casă ardelenască de țărani. Am restaurat-o și mi-am dorit în fața porții ceva care să atragă atenția clienților. Am căutat pe cineva care să-mi facă o sculptură, ceva, dar nu am găsit decât kitsch-uri din gips sau ciment cu bucătari, cu piraiți... Plus că cereau și niște sume colosale. Era prin 2011-2012. Atunci mi-am zis că trebuie să fac eu ceva. Am ales lemnul că mi se părea mai lejer de lucrat decât în piatră sau în marmură. În plus, mie mi se pare că lemnul este materia cea mai apropiată de om. Are același demers prin lume, prin viață: se naște, crește, îmbătrânește, moare, putrezește. Am început să întreb pe unul și pe altul în ce lemn se sculptează și fiecare mi-a spus după cum auzise și el: unul tei, altul nuc, altul frasin... Aveam un vecin, preot greco-catolic, și mi-a zis că îmi dă el un bușean dintr-un tei din curtea bisericii, că avea mai mulți și voia să taie din ei pentru că erau bătrâni și îi era teamă să nu cadă vreunul peste cineva. Am luat bucata de lemn și am dus-o acasă. Nu aveam nicio sculă, aveam o secure care sărea din coadă... Am cioplit buturuga aceea cu atâta ardoare, fără calcule, fără nimic, doar cu viziune, doar din dorința de a scoate ceva de acolo. Am scos un chip de om pe care l-am pus la poartă. La două săptămâni după această întâmplare, s-a oprit la poartă un trecător care a văzut lucrarea și mi-a zis: „Vreau să cumpăr lucrarea aceasta”. Nu am vrut să o dau. „Îți dau pe ea două milioane.” l-am spus din nou că nu o dau, că este prima mea lucrare și este una de suflet. Atâta a insistat încât la un moment dat, când a spus o sumă care mi s-a părut fabuloasă, i-am zis: „Adu banii și ți-o dau”. Și i-am dat-o. Erau bani pe care eu, cu cârciuma, îi făceam poate într-o săptămână dacă nu mai mult, iar lucrarea o făcusem în câteva ore. Din clipa aia, mi-am zis că asta vreau să fac toată viața mea. Am simțit mândria și fascinația de a fi prețuit pentru lucrul făcut de tine. Și am simțit și bucuria celui care, luându-mi lucrarea, și-a spus că mi-a luat cel mai de preț lucru pe care eu consideram atunci că l-am făcut.

— Ascult și nu îmi vine să cred! Vrei să spui că până atunci nu avusesei nimic de-a face cu sculptura?

— Nici cu sculptura, nici cu desenul. Pentru că una este să desenezi, alta este să sculptezi, să dai formă.

— Spuneai că ai vrut să faci ceva ce nu făceau ceilalți.

— După acea primă lucrare vândută, pentru că aveam o afacere care mă întreținea pe mine și familia mea, am început să tot sculpez până când am prins atât de mare drag de sculptură încât am zis că eu vreau să închid orice bisnis pentru că eu, dacă mă dedic unui lucru, vreau să mă dedic în totalitate ca să-i pot acorda toată atenția mea. Am încercat să îmi fac loc în această piață. Nu aveam studii să pot fi membru UAP - nici nu îmi doream, pentru că mi-ar fi deteriorat felul meu de exprimare -, așa că am urmat meșteșugul tradițional pentru că era segmentul pe care eu doream să-l practic. Așa că am intrat într-o concurență. Este o paletă destul de restrânsă de obiecte pe care le permite meșteșugul tradițional. Te poți duce pe iconografie, pe troițe - care este monumentul de vază al nației noastre -, pe icoane de vatră - dar la noi în zonă nu am avut -, bănci, lavițe, orice obiect țărănesc încrustat. Dar mobilierul la țărani era foarte limitat, doar strictul necesar, pentru așa era viața lor, simplă. Mi-am spus că dacă intru pe această zonă, am să intru în concurență cu ceilalți meșteri și voi avea de pierdut în fața experienței lor. Așa că am ales să vin cu ceva diferit în această dimensiune, am intrat mai adânc în istoria noastră, iar simbolurile și semnele străbunilor noștri de dinainte de așa-zisa romanizare (eu nu cred în ea!), iar eu vreau să re-unesc lanțul întrerupt, să ne întoarcem până la daci, până la traci și chiar mai departe, până la culturile cucuteniene și hamangeniene pe care le-am avut noi înainte și despre care nu știm nimic și poate nu vom ști niciodată. Mergând pe această tematică am avut și am succes, atât de mult încât nu știu cum să mulțumesc divinității pentru acest succes pe care-l am.

— Ai simțit vreodată, la târgurile la care expui și vinzi, invidia celorlalți meșteri?

— Eu când mă duc la un târg, duc cu mine lucrări cu care umplu o poiană întreagă, cu obiecte la care lucrez poate și două-trei luni. Ceilalți meșteri vin cu obiecte mici, la care lucrează câteva ore. Chiar dacă vând și câștigă mai mult, nu am simțit invidia celorlalți. Eu cred că meșterii sunt oameni de suflet și sunt mai mult empatici decât invidioși sau egoiști. Nu este ca în UAP, nu este o concurență din aia acerbă. Plus că mulți dintre ei predau în școli și au și o subvenție statală, pe când noi nu avem astfel de subvenții, pe noi nu ne ajută nimeni să supraviețuim.

- Fiecare are publicul său, admiratori și cumpărătorii săi.
- *Da, doar că trebuie să te gândești cărui public te adresezi. Sunt din cei care cer bani pe lucrările lor de parcă ar fi Michelangelo, Rodin sau mai știu eu cine. Ei uită că trăiesc într-o țară în care nivelul de trai este cel care este. Și eu aș putea cere mii de euro pe lucrările mele, dar cui să le cer? Să stau în fața unei lucrări și să îmi spun: mamă, ce reușită e, dar nu o pot vinde că e prea scumpă? Nu, eu vreau ca oamenii să se bucure de ceea ce mâinile mele realizează.*
- Câtă inovare mai încap astăzi în artă?
- *Infinită! A face artă este expresia dumnezeiască din fiecare dintre noi. Sau satanică, pentru că trebuie să înțelegem lucrul acesta - arta poate înnobila sau poate întuneca sufletul. Avem nevoie și de una, și de alta. Ca să te poți bucura de soare și de zi, trebuie să cunoști bezna, așa cum, ca să vezi lumina speranței trebuie să cunoști bezna sufletului. Poți face un obiect în mii de feluri. Dacă îți pui amprenta în ceea ce faci, dacă pui acolo suflet, cineva va vibra cu acel obiect, cineva îl va cumpăra.*
- *Lucrarea își cheamă cumpărătorul sau cumpărătorul este chemat de acea lucrare?*
- *Nu știu dacă este așa, dar o legătură există.*
- *În această tabără care poartă numele „Simboluri dacice în arta lemnului” se lucrează, așa cum îi spune numele, cu simboluri.*
- *Simbolurile noastre străvechi au fost descifrate într-un anume fel de niște specialiști. Cât de credibili pot fi ei? Îmi rezerv dreptul de a avea dubii și de a avea viziunea mea. Aceste simboluri nu pot fi citite decât cu sufletul, mintea noastră este prea îngustă pentru a le descifra.*
- *Cu ce idei, cu ce gânduri, cu ce emoții vii în această tabără?*
- *Sunt prea bătrân ca să mai am emoții. Sunt prea bătrân să îmi fac planuri pentru că știu că întotdeauna locul acesta îmi va da energia pozitivă, iar ideile vin singure și mă pun să lucrez, pentru că Dumnezeu mi le trimite și, după ce mă ridic deasupra lucrării și văd ce am făcut, atunci fac legătura. Am găsit undeva un citat care mi-a plăcut și care se potrivește acestui loc: „Acesta este locul de unde Dumnezeu a uitat să plece”. Aici, la Polovragi, în această tabără se adună toate energiile pozitive și tot ce simt eu despre Dacia trecută.*
- *Am lăsat la urmă un personaj decupat parcă din istorie, un dac așa cum probabil arătau dacii, un meșter al lemnului, cu mâini muncite, sfântos și maiestuos de serios. Este Nicolae Rotaru, are 74 de ani și este venit din Crasna, județul Gorj.*

- *Cum a ajuns Nicolae Rotaru în tabăra de la Polovragi?*
- *Am ajuns aici grație domnului Pompiliu Ciolacu, care m-a cooptat și pe mine în echipa de meșteri. Eu știam ceva de la domnul primar Epure dinainte de a începe tabăra, când se discuta despre a se face ceva aici, legat de daci.*
- *Am observat că dumneata operezi cu multiple simboluri venite din străfundurile istoriei noastre. Se suprapun ele cu viziunea și ideile lui Pompiliu, cel care a gândit harta acestei vetre a dacilor, cu toate elementele ei?*
- *De fiecare dată când îmi dădea să fac ceva, eu ieșeam din planurile dumnealui. Îi ziceam: „Domnule Pompiliu, lăsați-mă să fac ce știu eu și n-o să vă pară rău”. De exemplu, Stâlpul Cerului pus acolo, pe Valea Regilor, cum îmi place mie să spun. Și ceilalți stâlpi făcuți de mine. Sunt atâtea lucruri care concură la scoaterea la lumină a tradițiilor noastre moștenite ancestral de la vechii pelasgi geți.*
- *Domnule Rotaru, ce credeți dumneavoastră că reprezintă meșterii populari?*
- *Meșterii populari sunt ca seva unei plante. Rădăcina trimite seva aceasta în frunze. Iar specialiștii au obligația - și subliniez acest lucru -, au obligația să ia această sevă și să o propage. Nu sunt alții să facă ce facem noi, meșterii. Nu sunt! Căutați-i dumneavoastră și, dacă îi găsiți, eu mă las în genunchi în fața lor. Eu le-am spus tuturor specialiștilor cu care am vorbit: „Domnilor, dumneavoastră sunteți răspunzători dacă nu întreprindeți măsuri de salvagardare a acestui neam, a acestui popor mare”.*
- *Dacă purtătorii de cultură tradițională sunt seva, care ar fi rădăcinile?*
- *În 1961, arheologul Vlăssă a descoperit în Tărtăria, lângă muntele Șureanu (potrivit lui Lucian G. Costi, Șureanu este alcătuit din trei particule, Su, Re, Anu, adică cele trei forme ale zeului carpatin de aici: Su - al nostru; Re sau Ra - plecat în Egipt și Anu plecat în Mesopotamia), trei plăcuțe, două dreptunghiulare și una discoidală, din lut. Cea discoidală este împărțită în patru cadrane, prin două linii, una orizontală și una verticală și cuprinde patru grupuri de semne. Aceste semne sunt considerate o adevărată scriere. Cadranele reprezentau cele patru anotimpuri, iar liniile, cele patru puncte cardinale. Descoperirea tăblițelor a născut mari controverse. Eu spun așa: cum domnule, în fața evidenței să spui că noi ne tragem din romani? Încrustările de pe cele trei plăcuțe de la Tărtăria se constituie într-o adevărată protolimbă*

românească, limbă care devansează cultura Sumerului cu 2500 de ani. Și asta o spun paleolingviști.

— Cum vede Nicolae Rotaru viitorul meșteșugurilor, în special cel al prelucrării lemnului?

— Meșterii pun pe masă tot ceea ce ne-a reprezentat și ne reprezintă pe noi, ca popor. Doar specialiștii au pârghiile necesare să încunoștințeze lumea despre ce facem noi. Nu mă refer aici la persoanele noastre. Nu noi contăm, contează ce facem noi. Specialiștii trebuie să-și ia în serios rolul pe care îl au, acela de salvatori.

— Dar ce facem cu ucenicii?

— Sunt extrem de puțini, dar, dacă la un județ mai apare din când în când câte unul, lupta este câștigată. Eu am două vârfuri aici, în comună, doi băieți, unul de vreo 23 de ani, celălalt de vreo 14 ani. Au zvăc, au viziune, colaborează cu lemnul. Este fantastic atunci când se produce sinergia aceea om-lemn.

— Se poate trăi dintr-un meșteșug, așa cum este cel pe care îl practicați dumneavoastră?

— Nu, nu se poate trăi. Din păcate. Numai dacă meșteșugul acela îl pătăm făcând produse comerciale, vandabile, ceea ce eu nu am făcut niciodată și nici nu voi face.

— Dar sunt și din cei care fac.

— Da, sunt mulți care fac, din păcate.

— În situația asta sunt șanse ca meșteșugurile să fie păstrate curate și să fie duse mai departe?

— Da, sunt, bineînțeles. Și se vede lucrul ăsta din atelierele promovate de învățământ cu copiii. Ei sunt avizi de cunoaștere, pentru ei este ceva nou, ceva mirific.

— Da, dar ei nu ajung să practice.

— Nu ajung să practice pentru că nu au condițiile necesare. Plecând de la ministerul de resort, nu se iau în atenție meșteșugurile. Vedeți dumneavoastră, noi avem o vârstă... Plânge inima în mine că nu se găsește nimeni să preia. Mă întreb mereu, cine preia, cum preia, dacă se pierde meșteșugul respectiv? Meșteșugurile presupun lucru manual, nu să te folosești de mașini. Pentru nimic în lume. Atunci, ce am făcut? Eu, când lucrez ceva, trebuie să văd urma dăltii.

În cele două zile, cât am stat acolo, tabăra a fost vizitată de peste trei sute de oameni veniți din toate colțurile țării, unii veniți la Mănăstirea sau la Peștera Polovragi, alții veniți special pentru a vedea sau revedea acest ansamblu sculptural deosebit care poartă

numele de Vatra Dacilor sau, așa cum este numele proiectului, „Simboluri dacice în arta lemnului”. Am întrebat pe câțiva dintre vizitatori despre cum li se pare ideea de a se construi acest ansamblu sculptural și despre cum îi văd ei pe artiștii care îl creează.

„Foarte frumos și foarte bun pentru cultură, pentru copii, pentru noi, în general. Să ne amintim de unde ne tragem. Cine suntem de fapt. Noi am venit din Târgu Jiu, special să vedem această tabără de sculptură și pe sculptori. Este pentru prima dată când venim și ni se pare extraordinar. Oricine a avut inițiativa, sper să continue. Ar trebui să se promoveze mai mult în țară, să se facă aici excursii, să vadă lumea ce se întâmplă și ce se face aici pentru că este educativ, nu numai pentru copii, ci și pentru noi... chiar și pentru mine, la vârsta mea, este interesant să văd pe viu cum se lucrează în lemn. Dacă nu auzeam la radio, nu am fi știut. Este bine că se face publicitate, dar ar trebui mai multă.”

„Nouă ni se pare o idee minunată. Ne-am oprit special aici să-i vedem la lucru pe sculptori. Din păcate, nu am aflat din nicio sursă, habar n-aveam că se întâmplă așa ceva aici și că poate fi ceva atât de interesant. Ar trebui popularizată. Noi putem spune la zece persoane, douăzeci, o sută... la «prietenii» noștri de pe Facebook, dar altfel cum găsește lumea acest loc și această realizare de altfel deosebită?”

„Foarte interesantă ideea. Știam despre ce se face aici, am și fost, cred că atunci când s-a început, dar de atunci nu am mai venit. Deși văd că sunt destul de mulți turiști, cred că ar trebui mai bine promovat. Probabil că majoritatea sunt veniți la mănăstire și află și de acest parc tematic.”

„Este o idee bună și atractivă pentru noi, cei care venim din afară... Noi venim din Dolj. Am fost și la inaugurare și acum am zis să mai venim pentru că acum suntem aici, aproape, la Baia de Fier, locuim la un prieten pe perioada vacanței. Mi se pare bine amenajat și frumos... Și atractiv. Ar trebui mediatizat. Noi voiam să venim mâine pentru că este și evenimentul gastronomic, dar soțul a zis să venim și astăzi, că a văzut la televizor și știa că urmează să fie amplasate lucrările realizate în tabăra de sculptură.”

La festivitatea de închidere a taberei au sosit oameni de peste tot, primari și locuitori ai comunelor din împrejurimi, turiști, prieteni ai artiștilor, reprezentanți ai unor instituții de cultură din județele Olteniei, oameni de presă. Gheorghe Epure, primarul Polovragiului a spus: „Mulțumim Bunului Dumnezeu că ne-a învrednicit să prindem această zi, că ne-a învrednicit să mai creăm ceva și pentru că ne-a dăruit

această zi frumoasă și acești oameni deosebiți care sunt alături de noi”.

La final, toți cei prezenți s-au putut bucura de savoirea unor mâncăruri tradiționale gătite chiar acolo, în Vatra Dacilor, la foc mai iute sau mai domol, după felul mâncării gătite. Aromele au urcat spre ceruri, ca o ofrandă adusă spiritelor dacilor liberi care ne-au reunit în vatra lor. Gusturile au rămas însă pentru oamenii care au venit să învețe câte ceva din istoria noastră și să se bucure împreună.

Am cunoscut la Polovragi oameni minunați și m-am bucurat de un început de prietenie care sper să fie îndelungată, așa cum sper să fie îndelungată și această vatră a dacilor pe care ei, acești oameni minunați, au creat-o aici. Iar Polovragiului îi doresc să fie un punct din ce în ce mai mare pe harta turistică și culturală a României.

Text și foto:

Valeru Ciurea

Consultant artistic,
Centrul Județean de Cultură și Artă Olt

Material apărut în Revista Scorpion, anul IV, nr. 14
Publicație editată de S.C. Alutus Media & Film S.R.L,
Curtișoara, Olt

